

מו"ר הגאון רבינו משה חיים דימנטמן שליט"א

ראש הכלל

בדין מוציא שם רע

בריש פ' אלו נערות, איתתא במתניתין דהיכא דבא על חייבי כריתות, יש להן קנס, ואף שלא הוה אשה רואהיה לקיימה, אייכא ריבוי "נערה נערה הנערה" וכן אייכא ריבוי "בתולה בתולות הבתולות". ומסקין.htm התם "אלא שיתא קראי כתבי, נערה נערה הנערה, בתולה בתולות הבתולות, תרי לגופיו (חדא באונס וחדא במפתחה), חור לכדאי (דהיכא דבा עליה ומטה פטור, שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא אבי מטה), וחוד לגזירה שוה (שיהיא זה כמושחה הבתולות ומושחה הבתולות כזו). אייתרי לי תרי, חד לאותוי חייבי לאוין וחוד לאותוי חייבי כריתות.

נמצא דאייכא קנס באונס ומפתחה בחייבי לאוין ובחייבי כריתות, למרות דליך ולו תהיה לאשה דאיינה רואהיה לקיימה. בכ"ז אייכא קנס מריבוביא דקראי.

וכן פסק הרמב"ם (פ"א הליל נערה ה"ה) גבי אונס, דאם אסורה עליו אסור לישאה. ובhalacha يا ויב שם כתוב דקנס משלם אף באסורה עליו.

ובט' דרוש וחידוש (כתנותות מ,ב) מסתפק בנשא חייבי לאוין וקיייל דקיודושין תופסין בחייבי לאוין והוציאה עלייה שם רע, ואיןו יכול לקיים ילו תהיה לאשה אם חייב בקנס מהה כסף דמוש"ר, כמו בקנס דאונס ומפתחה או דלא מא דמחייבנן באונס ומפתחה מכח ריבויו דקרה, אבל במוציא ש"ר דליך ריבוי, ייל דפטור מקנס ומשיים הגרעך"א שם "ולא מצאתי עדין גilio לדין זה".

וחמנייח (מצווה תקנד) מסתפק בדיון הנייל, והביא ראייה מהתוס' סנהדרין (ט,ב) דבמוש"ר אם איינה רואהיה ליכא קנס, אמר שם בתוס', לפירוש ר'ית' דאם הוחחשו עדי הבעל אייכא קנס, וכיון דאייכא קנס בכח"ג,chia מותרת לבעה, ככלא כיונו עדותם או שהוחחשו, דאל"כ איך חייב הבעל קי סלעים, הא לא קרין ילו תהיה לאשה. הרי לחדייא דהיכא דאסורה עליו פטור מקנס משום דלא קריין ילו תהיה לאשה, וככתב המנייח שם דנהי דאיתרובי אונס ומפתחה לקנס, אף דאיינה רואהיה לקיימה, משום ריבוי דקרה, אבל גבי מוש"ר לא מצינו ריבוי בש"ס.

וכי המנייח דנהי דיש ראייה מהתוס' דבמוש"ר היכא דאסורה עליו, ליכא קנס ובניל, אולם הרמב"ם (פ"ג דנערה) גבי מוש"ר, כתוב דינא דמוש"ר דנותן קנס

(ה"א שם), ואח"כ כי הדין של ولو תחיה לאשה (ה"ד שם), ואח"כ כתוב נמצא בה וכוי הrai' יגרשנה וכוי' ولو תחיה אשה הראوية לו, ולא כי דבכה"ג אינו משלם קנס כיון דאיתנה ראوية לו, ונראה מכל זה בשיטת הרמב"ם דמוש"ר שווה בדין זה לאונס ומפתחה, דاع"פ דאיתנה ראوية לו חייב בקנס. ומסיק המנ"ח דין זה עומד בחלוקת הרמב"ם ונתני.

ומקשחה המנ"ח שם, לש"י התוטס הנויל, הא דאמרינו במס' מצות (טו,א) לא יאמר ولو תחיה לאשה במוש"ר ונילף מאונס מק"יו וכוי. והרי אם נילף מאונס, הרי באונס אכן קנס אף באינו יכול לקיימה כמתני דין, ואם נילף מוש"ר מאונס, יהיה קנס במוש"ר אף בכח"ג דאי"ר לקיימה, ולכן כתבה תורה ولو תחיה לאשה במוש"ר, לומרadam אין ראותה לקיימה יליכא קנס (ולשיטת הרמב"ם הנויל ניחא, דמוש"ר דמי לאונס דאיתנה קנס אף באינה ראوية לקיימה).

נמצא דהגרעך"א נסתפק במוש"ר היכא דחווי חי"יל, אם אייכא קנס, וחמן"ח תולה ד"ז בחלוקת התוטס ורמב"ם.

וחמן"ח כתוב בהא דמקשים, איך גורה התורה במוש"ר מצות ولو תחיה לאשה, הוא קי"יל נמצא בה דבר זמה וכוי מגישה, דלו תחיה לאשה הראوية לו, ואין עשה דוחה ל"ת, כיון דאי אמרה לא בעינה כו', וכmbואר ברמב"ם ה"ה.

וברמב"ם שם ה"ו, כיצד חוצאת ש"ר דאומר בעלי ולא מצأتي לה בתולים ונודע לי שזינתה תחתיו וכוי ואלו חן עדי וכוי, עכ"פ חן שיודע שזינתה תחתיו, חן מהמתת שלא נמצא בה בתולים, אפילו בעלי הבאת עדי זנות, מ"מ באשת כהן אסורה לו או בקידשח פחות מבת ג"ש ויום אחד, כmbואר במס' כתובות (ט,א), א"כ בהזומו העדים נהי דמלקין אותו ומשלם קנס, אבל איך תחיה לו לאשה, הוא שוויא אנפשיה חתיכה דאיסורה, והודאותו יותר ממאה עדים, ומbosear ברמב"ם (ה"ד) אם היה אשת כהן וגירושה לוקה (משום דבטיל העשה), הרי גם במוש"ר באשת כהן, אייכא עשה זו, והדרא הקושיא לדוכתא.

וכتب הבית יעקב (למס' כתובות והובא במנ"ח שם), דאיתא במס' כתובות (מ,א), דasha שא"ר לקיימה, אמאי אסור לקיימה, יבא עשה (ולו תחיה לאשה) וידחה ל"ת של האיסור, ומתרצת הגמי' דאי אמרה לא בעינה מי איתא לעשה כלל, ובתוויי שם מפרש דברי הגמי' דניסי דלגי המאנס והمفטה אייכא העשה ولو תחיה לאשה וידחה הל"ת, מיתחו אצל האשאה גם היא מוזהרת על ל"ת, ובזידה יליכא עשה דיזחה, ولكن אי"ר לקיימה. ולפ"ז הכא הרי היא אומרת טהורה אני, א"כ בדידה יליכא הלאו כלל, אך לדידיה איתא הלאו

(משום שאחד"א), ובdziיה יש העשה ודחי הליית. אולם התוס' כתובות שם אמרוי דעת ערוה לא פריך הגמי וניתי עשה וידחה ל"ת, משום זהוי ל"ת ועשה, לא יכול וגוי ונטמאה וגוי. ומילא תירוץו של הבית יעקב צ"ב.

וחמניות שם כתב לשיטת הרמב"ם הניל דחויב הכנס במוש"ר, איןנו תלוי במצבה ולו תהיה לאשה, אך שאינה ראויה לו מ"מ חייב בכנס כמו באונס ומפתחה ומוצאות לו תהיה לאשה מצוחה בפ"ע היא, והתורה כתבה ולו תהיה לאשה היינו אם תהיה ראויה לו, ומשכחת שפир דוגם באשת כהן יהיה מותר בה, עפיי דברי המשל"מ ("פ"ט מה' אישות הטיט") שכתב בשאחד"א אפילו כנגד עדים והודאותו יותר ממאה עדים, היינו זוקא בעומד בדיורו, אבל אם חוזר בו יכול לחזור ולא אמתלא כיון עדדים מכחישין אותו. נמצא דמשכחים"ל שמותרת לו כגון שחור והודה ששקר הדבר, ועודי האב מסיעים לדברו ובכח"ג מותרת לו. נמצא דמשכ"ל דין מוש"ר באשת כהן לגבי הדין יולו תהיה לאשה.

מיهو תירוץ זה שיקף פי הרמב"ם הניל, אבל לשיטת התוס'adam אסורה עליו ליכא קנס, והוי תנאי על הכנס שתהא ראוייה לו, א"כ הדרא קושיא לדוכתא, איך משכח"ל שתהא מותרת לו, וחורי אסורה מטעם שאחד"א (באשת כהן). ואם הודה מעצמו וחזרה להיות מותרת, א"כ איך משלם קנס, וחורי מודה בקנס פטור, אשר ירשיעו אלקים וכוי פרט למרשע עצמו, והכא לא נתחייב עפ"י העדים כי אסורה לו עיי' הוודאותו וככ"ל. ומסיק המניח לדברי התוס' צ"ל שלא משכח"ל שתהא לו לאשה במוש"ר רק באשת ישראל דחויס"ס ולא שאחד"א, רק עפ"י העדים, וכשהזומו מותר בה.

והאור שמח (פ"ג מהל נערה היה) כתב דמודבי התוס' סנהדרין, לכא ראייה לסתפיקו של הגרעך"א, זהתם מיירי דחויכשו העדים ולא הוזמו, لكن כי התוס' adam נימא דלא שריא לבעל, הטעם הוא משום העדים שלא נבטלה עדותם למורי, וכן פשיטה לתוס' דיןינו משלם קנס כיון דאסורה עליו משום עדי הבעל, לא הוイ מוש"ר. אבל בשאיינו ראוי לקיימה מחמת עשה או לאו אם משלם קנס במוש"ר, בזה נסתפק הגרעך"א.

ואף דמצד סברת האו"ש דין זומה ספיקא של הגרעך"א לניזון התוס' בסנהדרין, אבל לשון התוס' שכתו שבחדיא וז"ל: "ויצ"ל לפיר"ת שהיא מותרת לבעה, כשלא כיונו עדותן או כשהוחיכשו, די לא"ה היכי מחייב ק' סלעים, הא לא קריין בהה ולו תהיה לאשה" עכ"ל התוס', הרי מבואר בתוס' כדברי המניח הניל דין קנס במוש"ר תלוי בדיין ולו תהיה לאשה.